

KONGELIG RESOLUSJON

Moderniseringsdepartementet

Statsråd: Morten Andreas Meyer

Ref nr.:

Saksnr.: 200404837

Dato: 15. desember 2004

Vedtak om tidsavgrenset tillatelse etter konkurranseloven § 13 til å forlenge og gjennomføre gjeldende bransjeavtale for omsetning av bøker

1. Sakens bakgrunn

I Norge har omsetning av bøker i mange år vært regulert gjennom avtaler mellom bransjeorganisasjonene. Sentrale elementer i avtalene har vært bestemmelser om faste priser, rabatter og enerett for bokhandlerne til omsetning av skolebøker. Avtalene har gjennom ca. 40 år hatt unntak fra forskjellig lovgivning med forbud mot konkurransebegrensende samarbeid. Gjeldende avtale og dispensasjon for den utløper 31. desember 2004.

En ny bokavtale som skal avløse den nåværende, ble forelagt Moderniseringsdepartementet 12. november 2004. Også denne avtalen har konkurransebegrensende bestemmelser og trenger unntak fra gjeldende konkurranselov for å kunne iverksettes. Samtidig opplyste partene at de har avtalt å forlenge den gjeldende bransjeavtalen for omsetning av bøker i en overgangsperiode.

Moderniseringsdepartementet vil sende på høring et utkast til forskrift, med hjemmel i konkurranseloven § 3 annet ledd, om unntak fra konkurranselovens forbud for deler av bokomsetningen. Unntaket vil bli generelt utformet, slik at det omfatter alle aktører i bokbransjen som oppfyller forutsetningene for unntak, uavhengig av om de er tilknyttet bokavtalen eller ikke. Det vil bli foreslått at forskriften skal tre i kraft 1. mai 2005.

Denne saken gjelder bare enkeltvedtak rettet til Den norske Bokhandlerforening og Den norske Forleggerforening og medlemmer i foreningene. Vedtaket vil for det første gi en betinget tillatelse til å forlenge og gjennomføre gjeldende bransjeavtale for bokomsetning fram til den generelle forskriften trer i kraft. For det andre gir det en overgangsperiode for skolebøker ut over tidspunktet for ikrafttredelse av forskriften.

En kongelig resolusjon om ovennevnte innebærer at bestemmelser i avtalen om samarbeid om priser og omsetning som ellers ville blitt rammet av konkurranseloven § 10 fra 1. januar 2005, kan fortsette fram til det tidspunktet som fastsettes i vedtaket.

Det er særlig tre typer atferd i gjeldende bokavtale som vil være i strid med konkurranseloven og trenger særskilt tillatelse for å kunne videreføres. Avtalen har en fastprisregulering som innebærer at nye bøker skal ha samme pris i alle bokhandler i minst ett år i tillegg til utgivelsesåret. Avtalen gir videre bokklubbene enerett til å gi rabatter i fastprisperioden. Bokhandlerne har dessuten enerett på salg av skolebøker. Avtalen innebærer at distribusjonskanalene forskjellsbehandles og at pris ikke kan brukes som konkurransemiddel.

Da det i 1999 ble gitt dispensasjon for den gjeldende bransjeavtalen, ble det konstatert at flere bestemmelser i avtalen var i strid med forbudsbestemmelsene i §§ 3-1, 3-3 og 3-4 i konkurranseloven av 1993. Disse bestemmelsene forbød prissamarbeid og markedsdeling samt fastsettelse og oppfordring til slike reguleringer. Avtalen ble gitt dispensasjon etter § 3-9 d om særlige hensyn i konkurranseloven av 1993. Verken Konkurransetilsynet eller Arbeids- og administrasjonsdepartementet fant effektivitetsgevinster som kvalifiserte til unntak etter de andre alternativene i § 3-9.

2. Departementets vurdering

Forbudene i konkurranseloven av 5. mars 2004 favner videre enn de i konkurranseloven av 1993. Det at avtalen ble rammet av 1993 lovens forbud er således nok til å konstatere at den også rammes av forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid i § 10 første ledd i konkurranseloven av 2004 uten at det er nødvendig å foreta en tidkrevende gjennomgang av den gamle avtalen. Uten særlige tiltak vil derfor de aktuelle avtalebestemmelsene være forbudte og ugyldige mellom partene, og et eventuelt samarbeid etter bestemmelsene vil være underlagt straff.

Ny konkurranselov gir ikke samme adgang til å dispensere fra lovens forbud ved enkeltvedtak som den tidligere loven. Isteden legger konkurranseloven § 3 opp til at Kongen ved forskrift kan gi markeder og næringer med avtaler og ordninger som er i strid med loven, særskilt unntak fra hele eller deler av denne. I tillegg gir konkurranseloven § 13 Kongen i statsråd i saker av prinsipiell eller stor samfunnsmessig betydning adgang til å tillate atferd som er i strid med forbudene i § 10 eller § 11.

Forutsetningen for at Kongen kan gi en tillatelse etter konkurranseloven § 13 er at det foreligger en overtredelse av konkurranseloven § 10 første ledd og at vilkårene for unntak i § 10 tredje ledd ikke er til stede, eller at det foreligger en overtredelse av § 11.

Som det fremgår over, strider samarbeidet etter gjeldende avtale på flere punkter mot konkurranseloven § 10. Videre er det ikke effektivitetsgevinster som gir grunnlag for unntak etter § 10 tredje ledd. Avtalen vil derfor ikke kvalifisere til unntak etter denne bestemmelsen. De to første forutsetningene for anvendelse av konkurranseloven § 13 anses derfor å være til stede.

Spørsmålet er således om det foreligger forhold som gjør at vilkåret om prinsipiell eller stor samfunnsmessig betydning er oppfylt, slik at hjemmelen i § 13 for å tillate forlengelse og gjennomføring av avtalen kan anvendes. I det foreliggende tilfellet gjør kulturpolitiske hensyn det ønskelig å innføre en forskrift med et begrenset unntak fra konkurranselovens forbud for omsetning av skjønnlitterære bøker og allmennlitteratur. Men unntaket kan ikke gjennomføres før utkast til forskrift har vært på høring. Den kongelige resolusjonen om en tidsavgrenset tillatelse for gjeldende avtale er derfor nødvendig for å opprettholde omsetningsordningen i bokbransjen i en overgangsperiode inntil den generelle unntaksforskriften trer i kraft.

Den norske Forleggerforening og Den norske Bokhandlerforening, som er parter i både ny og gjeldende bokavtale, har uttrykt ønske om at hele den gjeldende avtalen skal tillates forlengt fra 31. desember 2004 til 31. desember 2005, som en overgangsordning før den nye avtalen skal gjelde. Dette er hovedsakelig begrunnet med behovet for å gjennomføre nye, tidkrevende forhandlinger mellom flere omsetningsledd og behovet for å legge om datasystemer og rutiner. Avtalepartene ønsker også adgang til å opprettholde fastpris for grunnskolebøker og bokhandlernes enerett til å selge skolebøker til både grunnskole og videregående skole til 31. desember 2006. Dette er særlig begrunnet i de små distriktsbokhandlernes behov for å omstille seg. Disse er spesielt avhengige av skoleboksallet. Dessuten ønsker partene å opprettholde fastprissystemet for fag- og lærebøker til universitet og høyskoler.

Behovet for tid til omlegging og tilrettelegging av administrative systemer og distribusjon, og særlig distriktsbokhandlernes behov for innrettelse/omstilling sammen med behovet for å kunne gjennomføre en forsvarlig hørings- og vedtagelsesprosess for forskriften anses å tilfredsstille vilkåret i § 13 om forhold av prinsipiell eller stor samfunnsmessig betydning.

Hensynet til forbrukerne og til mindre og uavhengige bokhandlere tilsier at bokklubbenes enerett til å gi rabatt på den faste bokpris avvikes så snart som mulig. Forskriftene om unntak for omsetning av bøker vil tidligst kunne tre i kraft 1. mai 2005 etter at den har vært på høring i tre måneder. Fra dette tidspunkt vil også den nye bokavtalen kunne tre i kraft. Bestemmelsene i denne må tilpasses den nye forskriften. Etter denne vil alle omsetningskanaler ha lik rett til å yte rabatt ved salg til sluttbruker. For å opprettholde omsetningssystemet for bøker i en overgangsperiode må imidlertid partene i gjeldende

bransjeavtale for omsetning av bøker ha tillatelse til å videreføre denne fram til dette tidspunktet.

Både av kulturpolitiske og språkpolitiske grunner er det ønskelig å opprettholde et landsomfattende bokhandlernet. Et bredt bokhandlernet bidrar til god tilgang til litteratur, ikke minst litteratur på nynorsk. Bokhandler i nynorskkommuner i større grad enn bokhandlene i bokmålskommunene, er avhengige av skoleboksalg. De minste og mest utsatte bokhandlene har minst ressurser å bruke på administrative omstillinger. Særlig distriktsbokhandlene trenger derfor en overgangsperiode for salg av skolebøker og fag- og lærebøker til universitet og høyskoler.

Det foreslås derfor at fastpris ved omsetning av bøker til videregående skole opprettholdes til og med 31. desember 2005. Fastpris ved omsetning av bøker til grunnskolen består til og med 30. juni 2006. Bokhandlernes enerett til å selge skolebøker både til grunnskole og videregående skole forlenges tilsvarende.

3. Konklusjon

For å opprettholde omsetningssystemet for bøker i en overgangsperiode fram til unntaksforskriften trer i kraft er det nødvendig å gi partene i bransjeavtalen for omsetning av bøker adgang til å forlenge og praktisere denne. Videre er det spesielt av hensyn til de mindre, uavhengige bokhandlerne ønskelig å gi en særskilt overgangsordning for prising og omsetning av skolebøker til grunnskolen og videregående skole og fag- og lærebøker til universitet og høyskoler.

Moderniseringsdepartementet

t i l r å r:

Vedtak om tidsavgrenset tillatelse etter konkurranseloven § 13 til å forlenge og gjennomføre gjeldende bransjeavtale for omsetning av bøker treffes i samsvar med vedlagte forslag.

"Vedtak om tidsavgrenset tillatelse etter konkurranseloven § 13 til å forlenge og gjennomføre gjeldende bransjeavtale for omsetning av bøker. Fremmet av Moderniseringsdepartementet i statsråd 17. desember 2004.

I

Den norske Forleggerforening og Den norske Bokhandlerforening gis tillatelse til å videreføre bransjeavtalen for omsetning av bøker av 20. juni 1998, med de presiseringer som fremkommer i Arbeids- og administrasjonsdepartementets vedtak av 23. mars 1999. Foreningene og medlemmene i foreningene gis med samme hjemmel og forbehold tillatelse til atferd etter avtalens bestemmelser som ellers ville ha vært i strid med forbudet i konkurranseloven § 10.

II

Vedtaket trer i kraft 1. januar 2005. Vedtaket gjelder til 31. desember 2005 for de bestemmelser i avtalen som gjelder fast pris for skolebøker til videregående skole og enerett for bokhandler til omsetning av slike bøker samt fast pris for fag- og lærebøker til universitet og høyskoler. Vedtaket gjelder til 30. juni 2006 for de bestemmelser i avtalen som gjelder fast pris for skolebøker til grunnskolen og enerett for bokhandler til omsetning av slike bøker. For avtalens øvrige deler gjelder vedtaket til 30. april 2005."